

Lucija Stepančič

Milan Vincetič: *Vidke*.

Ljubljana: Književno društvo Hiša poezije, 2009.

Poezija, ki jo beremo v najnovejši zbirki Milana Vincetiča, je nedvomno ljubezenska: čvrsto jo določata druga oseba ednine – ti, in prva oseba dvojine, midva. Lahko bi se tudi reklo, da gre za ljubezen na vrhuncu in za nekaj, kar je še veliko bolj redko: da osrečujoča zveza še kar traja in traja, da intenzivnost nikakor ne popusti, zunanji svet pa je pripuščen le po potrebi, a še takrat se čudežno spremeni, in to v nepričakovano smer. Nežnost zažari v lahni norčavosti, svet pa se prelije v verze. Lirski subjekt, ki je na delu v *Vidkah*, je unikum tudi sicer: že po tem, da nikoli ne podvomi vase, niti o ljubljenu ne. Pogosto učinkuje celo tako, kot da sploh ne bi vedel za grenkobo, ki napaja devetindevetdeset odstotkov vse lirike, tu je samo sreča, ki ji je prihranjen tako napor osvajanja kot tudi napor in duhamornost ljubosumja.

Par je v prismodarijah prečudno usklajen, kar je toliko bolj nenavadno, ker je resnično brezskrbno žensko res težko najti. In če jo, je prav gotovo vredna ne samo zlata, ampak tudi poezije, celo genija, saj je še redkejša od resničnih veleumov. Ampak tu je še nekaj: pod vsakdanjim “valjčkanjem”, “sidranjem” in “švrkljanjem” je slutiti čisto in stabilno čustvo, nekakšna stanovitnost pa stoji tudi za navidezno krhkostjo drobne pesniške oblike. Na prvi pogled ji nekoliko nasprotuje, notranje pa tvori armaturo, ki čvrsto povezuje hlapljive nagajivosti. Tako kot se tudi nepredvidljiva otroška igra lahko prične šele na podlagi občutka varnosti in gotovosti, sprejetosti.

Bralec se tu kaj hitro znajde v nekakšni voajerski vlogi: iz ljubkih prismodarij, ki jih uganja parček, je seveda izključen, se pa navzame njune igrivosti in norčavosti. “Svoja sva si / svoja kot lešnik / med tvojimi kolena / češ da še zna / z bežečo vodo / in štrkasto ptico / po vnete strasti / svoja kot sva si / moja in tvoja / in od nikogar / za radost ki si.” Samozadostnost ljubečega para je popolna, on in ona nimata niti najmanjšega pojma, da

nastopata v pesmi, tako sta zaposlena z žgečkanjem, bralcu pa, medtem ko se "švrkljata", ne preostane drugega, kot da ugotavlja, da Vincetičevi verzi resnično skačejo ven s strani, na katerih so natisnjeni. Ljubezen se izraža skozi nekoliko samovoljno slovnico, z igrivostjo, ki glagole vedno znova priviha po lastni potrebi.

Pa je ta čudežna lahkotnost lahko sumljiva? V resnici ni prav veliko ljudi, ki bi jih krasila resnična neobremenjenost, prav nasprotno, v svetu, v kakršnem smo, se zdi najbolj resnično prav jadikovanje, tukaj ga pa ni niti za vzorec. S tem, da se od pesnikov tudi že kar samoumevno pričakuje permanentna zateženost. Tole neprijetno vprašanje bi me mikalo odpraviti z ljubko floskulo o prikriti tragičnosti, ampak je pri najboljši volji ne najdem. Pa bi jo morala?

Aduti Vincetičevega pisanja vsekakor niso zanemarljivi. Vsega, kar napiše, se drži nekakšna nalezljivost in zlepa ni avtorja, ki bi svoja občutja s tolikšno lahkoto pretakal na papir in potem še v bralce, njegovega uroka se navzame vse, o čemer piše, hudo očiten je v vsaki podrobnosti, s katero se ukvarja, pa naj gre za poezijo ali prozo. Kot da bi se avtorjevi živahni domišljiji z največjim veseljem vse uklanjalo. Več kot prepričljiva je tudi primerjava z njegovim proznim opusom, ki zaokrožuje svojski pogled na svet. Literarnim osebam se, kot vemo, kar hitro pritakne vse mogoče, tako kot tudi pravega razpoloženja na dolgi rok nikakor ni mogoče prikriti, še posebej pa ne v pisanju. Leta objavljanja s posameznih poetik neusmiljeno perejo umetne prevleke in lažni blišč, vse, v kar bi se avtorji radi zatekli, še najbolj pa bogastvo, s katerim bi radi zamaskirali lastno revščino. Pri pisanju gre resnično "do nazga" in številne pišoče figure zapustijo sceno kruto oskubljene. A ne tudi Vincetič.

Dovolj bo, da si ogledamo ženske like v njegovih kratkih zgodbah: dame so sicer kar najbolj raznolike, skupna pa jim je nekakšna zapeljivost, zvitost, v kolikor hudomušnost ne izhaja iz samega pisca. Vseskozi jih napaja skrivnostna, nežno obešenjaška energija, ki zna zgodbe zaobrniti v najbolj presenetljivo smer, v poeziji pa se stopnjuje tako intenzivno, da lahko občasno spominja tudi na nore gobice. Pa ne na modne droge iz diskotek, h katerim se zatekajo osamljeni frustiči, ki bi se ob koncu tedna radi naplesali, temveč kakšna starodavna, že pozabljena zelišča, ki so v srednjem veku cele vasi nagnala v rajanje, v zaprtem sistemu uradnega verovanja in čaščenja pa odprle prosto pot domišljiji. Pri tem pogosto pomislim na zvrtničene postave grešnikov na slikah Hieronymusa Boscha, na domišljijske metamorfoze, ki učinkujejo bolj igrivo kot skesano. Tu so dvoumne oblike cvetja in sadja, tu pa so tudi grešnice, ki ne morejo skriti bujne vitalnosti: na vsak pridigarski očitek bi verjetno odgovorile

s pogledom zvezde nemega filma, k njim sodijo še otročji peklenščki, ki se igračkajo s kaznovanjem.

Lahkotnost v najbolj pozitivnem pomenu besede bralca prepriča, da je na delu neuničljiva vitalnost pesniške zvrsti romance (to bi uganili tudi brez podnaslova), ki očitno odpira še neslutene možnosti. Ena od njih se na tem mestu razvija skozi ozko in krhko obliko verza, vse je drobno, kratko in poskočno in gre veselo vstric z mentalno hitrostjo ter rahlo neodgovorno zaletavostjo. Drobna knjižica pa je razdeljena na sedem delov. Posebne pozornosti so vredni tudi njihovi naslovi (*Romance, Bližine, Spevi, Nežnosti, Hvalnice, Vidke, Darovanjke*), na začetku in na koncu pa stojita pesmi *Moja* in *Tvoja*. Najbolj izstopa cikel *Spevi*, ki je presenetljiv že s tem, da se za razliko od siceršnje Vincentičeve lirike obrača na ženske na splošno, še posebej, kot se izkaže pozneje, na tiste, ki so "ljube", "razmršene", "prevarane", "zavrnjene", "objemane", "vrčaste", "postarane" ... skoraj kakršne koli. Hvalnice bi se lahko verjetno še nadaljevale za vsako situacijo, v kateri se lahko znajde ženska oseba. Vincetič kot trubadur pokaže tudi izjemen smisel za detajle, obenem pa se, v nasprotju s siceršnjim zornim kotom njegove poezije, uveljavlja pogled od zunaj, opazovanje, kakršnega (pre)tesna telesna bližina pač ne omogoča. Tu je vse polno ljubečih podrobnosti, tu vlada nežna brkljarija, skrivno življenje modrcev, obposteljnih telefonov, dišečih stekleničk. Tu so drobnjarije, o katerih si modna in oglaševalska industrija domišljata, da vesta prav vse, ko jih raztegujeta na kvadratnih kilometrih džamboplakatov, pesnik pa jim vrača skrivnostnost in čar intimne obrednosti. Ves očaran nad skrivnim šuštečim svetom, po katerem se jutranje bose in razmršene ženske pomikajo z mačjimi koraki. Gre za čar tistih najredkejših trenutkov, ko obstajajo le same zase in so tako tudi najbolj svoje, najbolj resnične, daleč od sveta, v katerem so "dvorne", "strastne", "smešne", "hlastne", "ljubosumne", "prevzetne", "žlahtne", kakršne koli, ko posedajo čisto same vsaka pred svojo toaletno mizico, še brez maske, ki si jo nadenejo za zunanji svet. Zdi se celo, kot bi šele skozi pesnikov pogled lahko v resnici zaživel tisti *hortus conclusus*, najbolj skrivno življenje, tako nujno za razcvet vsakršnih občutkov. Ter intime, ki jo najnovejša obsedenost z resničnostnimi šovi že kar vnaprej zgreši.

Predmeti imajo v tej poeziji posebno mesto, tako kot v razlagi sanj pridobijo pomene, ki jih v vsakdanjem kontekstu nimajo, ali jih v najboljšem primeru komajda lahko slutimo; tukaj dobesedno žarijo. Ne po zaslugi estetiziranja in/ali jezikovnih umetnij, temveč popolnoma spontano, kot se spodobi za poezijo, pod vplivom avtorja in njegovega občutenja, ki je očitno svobodnejše, živahnejše od občutenja navadnih smrtnikov.

Pesnikova skrivna zaveza z ženskim svetom se nadaljuje spet z eno samo, drugoosebno, ki se je nikoli ne naveliča, ona pa mu je sposobna slediti, in slednjič še z nečim bolj abstraktnim, kar zasleduje kot pravi moderni trubadur. "Ne mine dan / da mi ne bi bila / še in še oberoč / da me ne bi zbujala / ter zamaknila / k danicam / na tvojih komolcih / ki jih klativa / vsak na svoji / strani šipe / tiho in pretišje."